

Eduskunnan sivistysvaliokunta**Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen kirjallinen vastine****HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE KANSALLISESTA KOULUTUKSEN ARVIOINTIKESKUKSESTA ANNETUN LAIN 6 §:N MUUTTAMISESTA (HE 99/2019 vp)****Johdanto**

Sivistysvaliokunta on saanut asiantuntijalausuntoja Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta (myöhemmin Karvi) annetun lain 6 §:n muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen. Karvi on ollut mukana tämän asian valmistelussa, jossa tarkennetaan Karvin tiedonsaantioikeuksia ja säädetään sille oikeus saada lakisääteisten arviointitehtäviensä hoitamiseksi välttämättömiä tietoja maksutta ja salassapitosäännösten estämättä. Osa esitykseen tulleista lausunnoista edellyttää lisätietoja Karvilta.

Tässä vastineessaan Karvi keskittyy kommentoimaan erityisesti tietosuojavaluutetun, oikeusministeriön ja Kuntaliiton lausuntoja niiltä osin, kuin ne liittyvät Karvin toimintaperiaatteisiin. Muissa lausunnoissa ei esitetty sellaisia huomioita, joihin Karvin olisi tarpeen toimittaa lisäselvitystä.

Liitteisiin Karvi on koonnut sellaista materiaalia vastineensa tueksi, joita Karvin mielestä voitaisiin ottaa valiokunnan mietinnössä ja edelleen eduskunnan tulevassa vastauksessa huomioon.

Karvin vastine lausuntoihin

Käsiteltävänä olevassa esityksessä tietojen käsittelyn oikeusperusteena on käytetty tietosuoja-asetuksen 6.1 artiklan c-alakohtaa eli käsittelystä säädetään laissa. Tietosuojavaluutettu toi lausunnossaan esiin, että kun sanottua lainkohtaa käytetään, on samalla huomioitava myös 6 artiklan 3 kohdassa esitetyt lailla säätämisen vaatimukset. Tähän liittyen tulee pohtia niitä yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta.

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohtaan liittyen Karvi antaa selvityksen siitä, 1) miten kerätyn arviointitiedon ja niihin mahdollisesti liittyvien salassa pidettävien tietojen käsittely käytännössä tapahtuu. Lisäksi Karvi täsmentää, 2) keitä ovat sellaiset mahdolliset asianomaiset tai yhteisöt, joille arvioinnin yhteydessä kerättyjä aineistoja niiden sisältämiä henkilötietoja voidaan luovuttaa ja millaisilla ehdoilla. Lisäksi Karvi avaa vastineessaan kerättävän arviointitiedon käyttötarkoitussidonnaisuutta, toisin sanoen 3) käyttäkö Karvi tietoja muuhun kuin lakisääteiseen tehtävänsä, 4) kuinka kauan aineistoja säilytetään sekä 5) millaisia ovat tietosuojan varmistamiseen liittyvät toimenpiteet.

Kuntaliitto esitti lausunnossaan huolensa siitä, että esityksestä aiheutuisi varhaiskasvatuksen, opetuksen tai koulutuksen järjestäjille ylimääräistä tai uutta tietojenkeruuta, joka aiheuttaisi taloudellisia vaikutuksia. Kohdassa 6) Karvi antaa selvityksen lakimuutoksen taloudellisista vaikutuksista.

1) Arviointitiedon käsittely

Karvin keräämää kansallista arviointiaineistoa käsitellään tilastolliseen käsittelyyn tarkoitetuilla ohjelmilla, kuten Excel ja SPSS. Aineiston käsittelyn ensimmäisessä vaiheessa siitä poistetaan tunnistetiedot ja aineisto anonymisoidaan ja pseudonymisoidaan. Vain kussakin arviointihankkeessa työskentelevillä Karvin virkamiehillä on pääsy aineistoon. Tuloksia raportoidessa vastaajia ei voida tunnistaa aineistosta.

Kuntaliitto esittää lausunnossaan: *”Esitykseen ei sisälly arviota siitä, miten opetuksen, koulutuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee tiedonsaantioikeuden piiriin kuuluvat tiedot arviointikeskukselle toimittaa. Asia on merkityksellinen, koska kyse on salassa pidettävistä ja ns. arkaluonteisista oppijaa koskevista tiedoista, joiden käsittelylle ja luovutukselle tietojen luonne asettaa erityisiä vaatimuksia.”* Karvi vastaa, että arviointiaineiston kulku toimijoilta Karville, mukaan luettuna salassa pidettävä tieto, tapahtuu tietoturvallisesti sähköisissä järjestelmissä.

2) Arviointiaineistojen luovutus

Karvi kerää arviointitietoa vain lakisääteisen tehtävänsä toteuttamiseksi eikä se lähtökohtaisesti luovuta kerättyjä tietoja kolmansille osapuolille. Julkisuuslain 5 §:n 3 kohdan sekä 24 § 21 kohdan mukaan Karvin keräämää arviointiaineistoa ei pidetä viranomaisen asiakirjana, jotka lain mukaan olisivat julkisia. Edellä mainitun perusteella Karvi ei ole velvoitettu luovuttamaan omaan arviointitarkoitukseen keräämäänsä arviointiaineistoa kolmansille osapuolille.

Arvioinnin tarkoituksesta riippuen on toisinaan järkevää, että yhteiskunnan varoilla kerättyä arvokasta aineistoa voidaan edelleen hyödyntää kansallisessa tutkimuksessa. Tutkijat tai tutkimusryhmät voivat siten anoa Karvin keräämää aineistoa tutkimuskäyttöön. Tällaisissa tapauksissa tutkijan tulee täyttää Karvin edellyttämä aineiston käyttöluvahakemus sekä liittää oheen kattava tutkimussuunnitelma, josta ilmenee tarkasti, millaiseen tutkimuskäyttöön aineistoa anotaan, mitä tiedolla tehdään sekä miten aineisto säilytetään ja käyttöajan päättymisen jälkeen hävitetään. Karvi myöntää käyttöluvan aineistoon tai sen osaan aina harkinnanvaraisesti ja lakiperusteisesti. Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohtaan liittyen Karvi lausuu, että arviointitietoa kerätään vain tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä tietoa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Jos aineiston käyttöön voidaan myöntää lupa, Karvi laatii sopimuksen sekä vaitiolositoumuksen aineistoa anoneen tutkijatahon kanssa. Tutkimuskäyttöön mahdollisesti luovutettu aineisto on anonymisoitu, eikä sisällä mitään tunnistetietoja tai henkilötietoja. *Salassa pidettävää tietoa ei luovuteta tutkimuskäyttöön.*

3) Arviointitiedon käyttötarkoitus

Lausunnossaan Kuntaliitto kiinnitti huomiota siihen, että lainsäädäntötasolla ei määritellä sitä, mitä arviointeja arviointisuunnitelmakaudella tullaan toteuttamaan. Tähän liittyy myös tietosuojavaltuutetun lausunnossa esitetty viittaus tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohtaan arviointitiedon käyttötarkoituksesta. Sekä oikeusministeriö että Kuntaliitto nostivat lausunnoissaan esiin kysymyksen, tulisiko laissa säätää tarkemmin, mitä annettua perusopetusta ja varhaiskasvatusta koskevilla välttämättömillä tiedoilla tarkoitetaan. Oikeusministeriön lausunnossa todetaan, että esityksessä tulisi tarkemmin määrittää, mitä salassa pidettävää tietoa arvioinneissa tullaan keräämään ja millä perusteilla. Oikeusministeriö lausui lisäksi, tulisiko säätää tarkemmin tietojen luovuttamisen laillisista edellytyksistä. Esityksessä tietojen luovuttaminen on tällä hetkellä sidottu 1) Karvin lakisääteisiin arviointitehtäviin, 2)

arviointitehtävien kannalta välttämättömiin tietoihin ja että 3) tiedot koskevat koulutuslainsäädännössä määriteltyä opetusta, varhaiskasvatusta ja tukea.

Karvin arvioinnit toteutetaan lakisääteisen, nelivuositain vahvistetun kansallisen arviointisuunnitelman mukaisesti. Suunnitelma pitää sisällään kaikkia koulutusasteita koskevat arvioinnin kohteet. Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta säädetyn lain (1295/2013) 5 §:n mukaan arviointisuunnitelman laadinnassa noudatettavista periaatteista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella (1317/2013). Asetuksen 2 §:n mukaisesti arviointikohteiden suunnittelun ja valinnan yhteydessä Karvin tulee kuulla monipuolisesti erilaisia sidosryhmiä. Sidosryhmien kuulemisella pyritään varmistamaan, että arviointiteemojen ajankohtaisuus varhaiskasvatuksen ja koulutuksen kehittämiseksi sekä niiden yhteiskunnallinen merkityksellisyys toteutuisi mahdollisimman hyvin. Mikäli arviointisuunnitelmaan sisältyy arviointeja, joiden toteuttamiseksi tulee kerätä salassa pidettäviä tietoja, niitä käytetään vain lakisääteisten arviointitehtävien hoitamiseksi.

Koska nelivuositain vaihtuvan kansallisen arviointisuunnitelman tulee mahdollisimman hyvin liittyä yhteiskunnallisesti ja ajankohtaisesti merkittäviin teemoihin, ei myöhempien arviointisuunnitelmakausien arviointitarpeita voida vielä ennustaa. Siksi hallituksen esitykseen Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta (he 99/2019 vp) ei voida kovin yksityiskohtaisesti määritellä, mitä salassa pidettäviä tietoja on kulloinkin tarpeen kerätä.

Tämän vastineen oheen Karvi liittää opetus- ja kulttuuriministeriön juuri vahvistaman arviointisuunnitelman vuosille 2020-2023 (liite 1). Kuntaliiton lausuntoon liittyen, uudesta arviointisuunnitelmasta käy ilmi ne vuosina 2020-2023 toteutettavat arviointihankkeet, joita ei voi perustellusti toteuttaa ilman salassa pidettävän tiedon keräämistä. Karvi arvioi muun muassa pedagogista eriyttämistä perusopetuksessa sekä oppijoiden yksilöllisten oppimispolkujen toteutumista ammatillisessa koulutuksessa. Osana arviointia arvioidaan myös erityisen tuen järjestämistä ja tarvitaan näin ollen tietoa oppijoiden erityisen tuen päätöksistä. Siten pystytään tuottamaan sellaista tietoa, jolla tuetaan ja edistetään oppijoiden koulutuspolkujen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa ja turvataan lapsen etua. Lisäksi Karvi toteuttaa tulevan arviointisuunnitelmakauden aikana uskontojen ja elämäkatsomustiedon oppimistulosten arvioinnin perusopetuksen 9. vuosiluokalla. Arvioinnin toteuttaminen edellyttää salassa pidettävän tiedon saamista uskonnosta, jonka opetukseen oppilas osallistuu.

4) Arviointiaineistojen säilytys

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohtaan liittyen, Karvi antaa selvityksen aineistojen säilytysajoista. Jokaisella Karvin arviointihankkeella on omat tietosuojaselosteensa. Selosteissa ja niihin liittyvissä suunnitelmissa on määritelty selkeästi, että arviointiaineistoihin liittyvät henkilötietojen käsittelyyn ja säilytykseen liittyvät periaatteet pohjautuvat lakiin.

Opetushallituksen erillisyyksikkönä Karvi on sitoutunut noudattamaan asiakirjahallinnassaan sekä salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelyssä Opetushallituksen määräyksiä. Opetushallituksessa on tällä hetkellä voimassa vuonna 2013 annetut määräykset: Asiakirjahallinnan toimintaohje 21/020/2013 sekä Salassa pidettävän tietoaaineiston käsittely Opetushallituksessa 11/020/2013. Molemmat määräykset ovat päivityksen alla, jotta ne saadaan vastaamaan tiedonhallintalakia, tietosuoja-asetusta sekä muutenkin nykytilannetta. **Nämä toimintaohjeet Karvi liittää vastineensa oheen (liitteet 2 ja 3).**

5) Tietosuojan varmistamiseen liittyvät toimenpiteet

Henkilötietojen laillisen ja asianmukaisen tietojen käsittelyn varmistamiseksi Karvissa toteutetaan hankekohtaisesti tietosuojavaikutusten arviointi (Tietosuojalaki (1050/2018) 6 §). Tietosuojavaikutusten

arviointi laaditaan aina niiden arviointityyppien tai arviointihankkeiden osalta, joissa kerätään salassa pidettävää tietoa. Arvioinnin pohjalta laaditussa selvityksessä on kuvattu seuraavat asiat: Tiedon käsittelyprosessi, käsittelyn tarkoitus, käsittelyyn liittyvät riskit ja riskien pienentämiseen liittyvät tekniset ja organisatoriset turvatoimet.

Lisäksi jokaiseen arviointihankkeeseen erikseen laaditussa tietosuojaselosteessa kuvataan, miksi tietoja kerätään ja kuinka niitä käsitellään. Tietosuojaseloste annetaan aina tiedoksi arviointiin osallistuneille tahoille tai henkilöille. **Vastineen oheen Karvi liittää esimerkin tietosuojaselosteesta, joka on toimitettu meneillään olevaan pitkäjäsenarviointiin osallistuneiden lasten huoltajille (liite 4).**

6) Taloudelliset vaikutukset

Kuntaliitto kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että esitetty Karvin tiedonsaantioikeutta koskeva sääntely ei rajoitu pelkästään Opetushallituksen ylläpitämiin kansallisiin tietovarantoihin sisältyviin tietoihin. Kuntaliitto toteaa lausunnossaan: *"Eli missä määrin oppijan tukea koskevaa tietoa ja erityisesti annettua opetusta ja varhaiskasvatusta koskevaa välttämätöntä tietoa, on saatavissa suoraan Opetushallituksen ylläpitämistä kansallisista tietovarannoista ja missä määrin tiedonsaantioikeuden toteutuminen voi edellyttää, että esim. laadullista tietoa kerätään suoraan kunnilta ja muilta opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä."* Esitetty tiedonsaantioikeutta koskeva sääntely sisältää oikeuden saada salassa pidettävää tietoa myös suoraan kunnilta ja muilta opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä. Edellä mainittuun liittyen Kuntaliitto lausui huolensa mahdollisista taloudellisista vaikutuksista, joita kunnille salassa pidettävän tiedon toimittamisesta koituisi. Karvi vastaa, että lähtökohtaisesti kaikki arviointisuunnitelmakaudella kerättävä salassa pidettävä henkilötieto tullaan keräämään Opetushallituksen tietovarannoista.

Viitaten Kuntaliiton lausuntoon Karvi toteaa, että koska arvioinnit toteutetaan kohdassa 3. selvitetyn kansallisen arviointisuunnitelman mukaisesti, ei arviointihankkeiden lukumäärä tule lisääntymään, vaikka Karvin oikeutta saada salassa pidettävää tietoa laajennettaisiin. Lainmuutoksen myötä Karvi pystyisi nykyistä paremmin hyödyntämään sähköisiä henkilörekisterejä ja tietovarantoja (esim. Koski, Varda) minkä myötä tietojenkäsittely ja työmäärä kouluissa, oppilaitoksissa sekä kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa vähenee. Siten työkuorma kunnallisille järjestäjille vähentyisi ja taloudelliset vaikutukset jopa pienenisivät.

Lopuksi

Karvin tavoitteena on tuottaa varhaiskasvatuksen ja koulutuksen tilasta ajantasaista ja luotettavaa tietoa, jonka avulla voidaan edelleen tukea ja edistää lasten ja nuorten yhdenvertaista oppimista. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi sekä lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseen Karvi tarvitsee tietoa muun muassa oppilaiden ja opiskelijoiden erityisen tuen päätöksistä, jotka sisältävät salassa pidettävää tietoa. Hallituksen esitys eduskunnalle kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 99/2019 vp) tukee näitä pyrkimyksiä.

KANSALLINEN KOULUTUKSEN ARVIOINTIKESKUS

Harri Peltoniemi
johtaja

Hannele Seppälä
yksikön päällikkö

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
PL 28 (Mannerheimin aukio 1 A, 6 krs)
00101 HELSINKI

+358 29 533 5500

+358 29 533 5501

Nationella centret för utbildningsutvärdering
PB 28 (Mannerheimplatsen 1 A, våning 6)
00101 HELSINGFORS

kirjaamo@karvi.fi

Finnish Education Evaluation Centre
PO Box 28 (Mannerheimin aukio 1 A)
FI-00101 HELSINKI

karvi.fi